

**ЕКОНОМСКИ ЕФЕКТИ
УВОЂЕЊА ОЛАКШИЦА
НА ЗАРАДЕ МАЈКИ
НАКОН ПОРОЂАЈА**

**И МАМЕ
ИМАЈУ
ПРАВО!**

САДРЖАЈ

I

Сажетак

Страна 2

II

Увод

Страна 3

III

Предлог мере

Страна 5

IV

Трошкови
предложене
мере

Страна 7

Сценарио 1

Страна 10

Сценарио 2

Страна 11

Сценарио 3

Страна 13

V

Економски бенефити
увођења субвенције на
обавезне доприносе за
социјално осигурање

Страна 14

Раст активности жена на тржишту рада

Страна 14

Смањење јаза у платама између
мушкараца и жена

Страна 16

Дугорочни макроекономски ефекти

Страна 17

VI

Закључак

Страна 18

I SAЖЕТАK

Мере економске политике држава користи како би унапредила животе грађанки и грађана. Оне имају своје користи по друштво, али најчешће изискују и одређене трошкове. Унапређење положаја мајки на тржишту рада могуће је постићи увођењем мере фискалне политике субвенција на доприносе за обавезно социјално осигурање на терет запосленог и послодавца. Држава би три године субвенционисала обавезне доприносе за социјално осигурање: у првој години држава би субвенционисала 65% обавезних доприноса, у другој 60% и у трећој 50%. Мера субвенционисања обавезних доприноса за социјално осигурање треба да заштити мајке од губитка посла након повратка са породилског одсуства и/или одсуства са посла ради неге детета, пошто би се везивала за запослену мајку, а послодавац би у случају да раскине уговор о раду са запосленом која је обухваћена субвенцијом, морао да врати целокупни износ субвенције држави. Мером би биле обухваћене тренутне и будуће предузетнице, као и незапослене и неактивне мајке које се запосле у периоду након порођаја до дететове друге године. Креирана су три сценарија како би се проценили трошкови предложене мере. Први сценарио је конзервативни сценарио који претпоставља да увођење мере не доводи до значајних промена на тржишту рада, те би трошкови субвенције у трећој години били 298,1 милиона евра,

а мером би било обухваћено око 118 хиљада мајки. Према другом сценарију, позитивни ефекти мере на тржишту рада су у другој и трећој години примене мере осетнији у односу на Сценарио 1. Средње оптимистичан Сценарио 2 предвиђа да трошкови уведене субвенције у трећој години достигну ниво од 321,2 милиона евра, а мером би било обухваћено 127 хиљада мајки. Трећи сценарио је најоптимистичнији сценарио у смислу да су значајни ефекти уведене мере на тржишту рада видљиви већ у првој години. Трошкови мере у трећој години према Сценарију 3 износе 336,4 милиона евра, а процена је да би 133 хиљаде мајки било обухваћено.

Субвенционисање плаћања доприноса за обавезно социјално осигурање треба да обезбеди мајкама трогодишњу заштиту од губитка посла, а позитивно ће утицати на женско предузетништво, као и на смањење ризика од сиромаштва и унапређење услова рада за мајке. Смањење трошкова рада запослених мајки ће смањити њихове трошкове рада, што отвара простор за повећање њихових зарада и смањење јаза у платама између мушкараца и жена. Имајући у виду да је понуда рада у Србији скромна, све мере које подстичу раст обима радне снаге добродошле. Додатно радно ангажовање мајки ће имати и позитиван утицај на бруто домаћи производ земље.

II УВОД

Држава користи мере економске политике како би унапредила животе свих грађана или одређене групе грађана. У мере економске политике сврставају се повећање или смањење пореске стопе, увођење нових пореза, субвенционисање различитих роба и услуга, помоћ становништву у новцу или роби, повећање или смањење каматних стопа, политика девизног курса, итд. Оне имају своје последице у виду трошкова за друштво и користи које му доносе. Некада су и трошкови и користи лако уочљиви и могуће их је квантификовати, док је некада то изузетно тешко или немогуће. Немогућност квантификације може бити последица недостатка података или немогућности дугорочних процена.

Република Србија је у претходним годинама увела бројне социо-економске мере које су се односиле на мајке, очеве и/или целокупне породице са децом. Циљ уведених мера је подстицање раста стопе наталитета. Иако су ове мере усмерене на унапређење положаја жена, углавном се нису директно односиле на тржиште рада. Стога, јавио се простор за утицај на стопу наталитета кроз унапређење положаја мајки на тржишту рада. Тренутна законска регулатива штити мајке од отказа за време трудноће, породилског одсуства и одсуства са посла ради неге детета, али не и након повратка на посао.

Мера којом се може унапредити положај мајки на тржишту рада је субвенционисање плаћања доприноса за обавезно социјално осигурање и на терет запосленог и на терет послодавца. На овај начин би трошкови зарада мајки били смањени у трајању од три године. Послодавци би били подстакнути да још више запошљавају мајке, као и мајке да се баве предузетништвом. Мером би били обухваћени послодавци код којих је уговором о раду ангажована запослена која је на породилском одсуству и/или одсуству ради неге детета, али и послодавци који запосле мајку која има дете до две године старости. Такође, жене које су пре порођаја биле предузетнице би биле обухваћене мером, као и оне које имају дете старости до две године, а одлуче да оснују предузетничку радњу.

Трошкови предложене мере су процењени у зависности од ефеката које ће мера имати на тржиште рада. Предложена су три сценарија: 1) конзервативни; 2) средње оптимистични и 3) оптимистични. У сваком од наведених сценарија трошкови расту током прве три године, услед раста броја мајки које су обухваћене мером. Међутим, када достигну свој максимум у трећој години, они ће у свакој наредној зависити од броја мајки које су обухваћене мером и њихових зарада.

Користи које ће друштво имати од увођења мере у кратком року се могу огледати кроз унапређење положаја мајки на тржишту рада. Послодавци ће више запошљавати мајке, што ће повећати запосленост. У дугом року ће обављање плаћених послова смањити ризик од сиромаштва мајки, повећати реални доходак домаћинства, утицати на раст потрошње, производње, инвестиција, пад цена и на крају; раст бруто домаћег производа. Циљани дугорочни ефекат предложене мере је раст стопе наталитета.

У наставку ће детаљније бити представљена предложена мера, њени трошкови и користи.

III ПРЕДЛОГ МЕРЕ

Мера субвенционисања обавезних доприноса за социјално осигурање треба да заштити мајке од губитка посла након повратка са породилског одсуства и/или одсуства са посла ради неге детета.

Анализом политика које се односе на породице са децом, а прецизније на мајке, утврђено је постојање простора за унапређење заштите мајки након истека породилског одсуства и одсуства ради неге детета. У Србији се тренутно ниједним прописом не штите од губитка посла мајке које се врате на посао након истека породилског одсуства и/или одсуства ради неге детета. Током трајања овог одсуства, мајка не сме бити отпуштена са посла. Међутим, већ након повратка на посао, она може остати без посла. Како би се осигурао посао мајке, а истовремено пружио подстицај послодавцима да прилагоде организацију рада мајкама са малом децом, предложено је унапређење политика у овој области. Ово унапређење подразумева субвенционисање обавезних доприноса за социјално осигурање (доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, доприноса за здравствено осигурање и доприноса за осигурање за случај незапослености) на терет послодаваца и запослених.

Субвенционисање обавезних доприноса за социјално осигурање трајало би три године и држава би у првој години субвенционисала 65% ових трошкова, у другој 60% и у трећој 50%. Мера подразумева да три године од дана повратка на посао са породилског одсуства и/или одсуства са посла ради неге детета, послодавац плаћа доприносе за социјално осигурање умањене за износ субвенција. У првој години примене мере, доприноси за социјално осигурање би били субвенционисани са 65%. У другој години би се незнатно повећао терет који послодавци и запослене сноси, те би износ доприноса за социјално осигурање на њихов терет био субвенционисан са 60%. У последњој, трећој години, терет доприноса за социјално осигурање би се равномерно расподелио, односно држава би субвенционисала 50% укупних трошкова за обавезно социјално осигурање.

Субвенција на доприносе за социјално осигурање се везује за запослену. У случају да запослена мајка пронађе други посао и услед тога она иницира споразумни раскид уговора о раду, послодавац није у обавези да држави врати средства која је добио по основу субвенције. Нови послодавац мајке ће имати право на субвенцију у преосталом временском трајању. То значи да уколико мајка годину дана након повратка на посао са породилшког одсуства и/или одсуства ради неге детета пронађе нови посао и споразумно раскине радни однос, њен нови послодавац ће у наредне две године бити ослобођен плаћања доприноса за социјално осигурање у износу од 60% и 50%. Међутим, уколико послодавац иницира раскид уговора о раду, а мајка нема други посао, биће у обавези да држави врати сва средства која је по основу наведене субвенције добио од државе.

Мера обухвата тренутне и будуће предузетнице, као и незапослене и неактивне мајке које се запосле у периоду након порођаја до дететове друге године. Осим мајки које су биле у радном односу пре одласка на породилшко одсуство, односно одсуство ради неге детета, ова мера се односи и на предузетнице које користе наведена одсуства. Њима ће на овај начин бити олакшан повратак на посао кроз смањење трошкова пословања. Такође, како би било подстакнуто женско предузетништво, жене које отворе предузетничку радњу у периоду након порођаја до дететове друге године, биће обухваћене мером. Мером ће бити обухваћене и мајке које су пре порођаја биле незапослене или неактивне на тржишту рада. Послодавац који склопи уговор о раду са женама које имају дете старости до две године, а пре тога нису биле запослене, такође има право на наведене олакшице. Приликом израде модела процене трошкова предложене мере претпостављено је да ће се мера односити искључиво на жене које су постале мајке након усвајања мере.

IV ТРОШКОВИ ПРЕДЛОЖЕНЕ МЕРЕ

Мере економске политике носе са собом трошкове. Свака мера економске политике са собом повлачи одређене користи и трошкове. Некада их је могуће квантификовати, док је некада услед недостатка података или из других разлога то немогуће. У овом поглављу биће представљена процена трошкова које ће предложена мера имати у прве три године увођења. Како би се проценили трошкови, посматрају се три сценарија, који се разликују од ефеката које предложена мера има на тржиште рада. Сва три сценарија имају исте полазне основе.

Број мајки ће у периоду од 2023. до 2025. године наставити да се смањује по стопи од 0,89% годишње. У периоду од 2012. до 2021. године, број живорођене деце опадао је у просеку за 0,89% годишње. Имајући у виду да модел процењује трошкове за прве три године увођења мере, уводи се претпоставка да ће се наставити тренд пада броја живорођене деце по просечној стопи од 0,89% годишње. Дакле, број мајки из године у годину ће бити мањи. Рок од три године је јако кратак да би дошло до значајне промене тренда броја живорођене деце. Додатно оправдање за ову претпоставку су шире друштвене околности и неизвесност која је присутна у свим сегментима друштва. Наведене околности додатно могу негативно утицати на доношење одлуке о оснивању породице.

Просечна номинална нето зарада жена у фертилном периоду рашће у просеку 10% годишње у периоду од 2023. до 2025. године. Како би се одредили трошкови уведеног пореског подстицаја, односно субвенције коју ће послодавци добити од државе, потребно је прво утврдити колико износи просечна зарада кориснице ове мере. Пошто одсуство са посла ради неге детета доминантно користе жене¹, за процену просечне зараде кориснице мере посматране су искључиво зараде жена које су у фертилном периоду. Према дефиницији Републичког завода за статистику (у даљем тексту: РЗС), фертилно становништво чине жене старости од 15 до 49 година². Просечна пондерисана нето зарада жене у фертилном периоду износила је 57.568 динара у септембру 2021. године. Имајући у виду да РЗС објављује податке о просечним зарадама према полу и старосним групама искључиво за месец септембар, ови подаци су коришћени у анализи. На основу броја мајки у свакој старосној групи и просечне зараде за сваку од посматраних старосних група, добијена је просечна пондерисана зарада мајке. Додатно, уводи се претпоставка да ће просечна номинална нето зарада расти 10% годишње за све запослене у наредне три године. Просечна пондерисана зарада мајке ће такође пратити раст номиналних зарада и рашће у просеку 10% годишње.

¹ <http://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2022/04/Poverenik-za-zastitu-ravnopravnosti-Godisnji-izvestaj-za-2021-compressed.pdf>

² <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202114018.pdf>

Политика пореског оптерећења зарада се неће мењати у наредном периоду. Још једна претпоставка која се уводи је да држава у наредне три године неће мењати политику оптерећења зарада. Претпоставља се да ће стопе по којима се обрачунавају доприноси за здравствено осигурање, пензионо и инвалидско осигурање како на терет запосленог, тако и на терет послодавца остати исте. Такође, претпоставка је да се допринос за случај незапослености, који тренутно плаћају само радници неће нити укидати нити смањивати. Сви обрачуни трошкова полазе од претпоставке да ће процентуална оптерећења зарада у наредне три године остати непромењена.

У табели 1 је дат приказ процене трошкова за мајку чија је зарада једнака просечној пондерисаној заради мајки у Србији. У складу са уведеним претпоставкама, у Табели 1 је приказана процена трошкова по запосленој мајци која се враћа на посао након истека породилског одсуства и/или одсуства ради неге детета. Трошкови су приказани по годинама примене субвенције, где је претпостављено да је прва година 2023. У првој години трошак за државу износи 22.707 динара, у другој 23.116 динара и у трећој 21.239 динара. У другој години је трошак већи него у првој услед ефекта раста зарада, а мањег процентуалног смањења субвенције коју држава обезбеђује.

У наставку ће бити представљени трошкови увођења посматране мере према три сценарија.

ТАБЕЛА 1: ПРИКАЗ ОБРАЧУНА ЗА ИЗАБРАНУ ПЛАТУ (у динарима)

		Субвенције на доприносе		
		I година	II година	III година
НЕТО ПЛАТА	63.325	63.325	63.325	63.325
Порез на доходак (10%)	6.828			
Неопорезиви износ	19.300			
Доприноси на терет запосленог	17.492	11.329 (65%)	10.457 (60%)	8.714 (50%)
Доприноси ПИО	12.261	7.970	7.357	6.131
Доприноси за здравствено	4.510	2.932	2.706	2.255
Доприноси за незапосленост	657	427	394	328
БРУТО ПЛАТА I (основица за доприносе)	87.582			
Доприноси на терет послодавца	14.144	9.194 (65%)	8.487 (60%)	7.072 (50%)
Доприноси ПИО	9.634	6.262	5.780	4.817
Доприноси за здравствено	4.510	2.932	2.706	2.255
БРУТО ПЛАТА II (укупан трошак плате)	101.726	81.204	82.783	85.940
	УКУПНЕ СУБВЕНЦИЈЕ	20.523	18.944	15.787

Обрачун: Институт за развој и иновације

СЦЕНАРИО 1

Први сценарио је конзервативни сценарио који претпоставља да увођење мере не доводи до значајних промена на тржишту рада. Број незапослених мајки ће се смањивати у складу са просечном стопом пада број незапослених жена фертилног доба (13% годишње). Стопа неактивности ће такође опадати, али не значајно; тек око 1% неактивних жена ће се активирати на тржишту рада. У складу са наведеним претпоставкама и кретањем броја мајки на тржишту рада, испоставља се да број мајки обухваћених посматраном мером опада. Прецизније, број „нових мајки“ у другој години биће мањи него у првој, а у трећој мањи него у другој. Услед пада броја нових мајки кроз године се смањује број жена обухваћених мером.

Трошкови уведене субвенције се значајно повећавају до треће године, када се очекује њихов значајно спорији раст или стагнација. Трошкови субвенције се повећавају кроз године, до треће године, када достижу свој максимум. У првој години постоји само један скуп мајки које су обухваћене мером. Држава субвенционише 65% доприноса за социјално осигурање свим послодавцима који имају запослене које су се вратиле са породилског одсуства и/или одсуства ради неге детета. У другој години, овој групи држава покрива 60% трошкова за доприносе за социјално осигурање.

Међутим, укључује се нова група мајки којој држава покрива 65% доприноса за социјално осигурање. И у трећој години се јављају три групе мајки. Прва група су оне које су пре две године почеле да користе субвенцију, а којима држава сада субвенционише 50% доприноса за социјално осигурање. Друга група су оне које су пре годину дана почеле да раде и којима се субвенционише 60% доприноса за социјално осигурање. Док трећу групу чине мајке којима је ово прва година коришћења субвенције и које имају 65% доприноса плаћених од стране државе.

Трошкови субвенције у трећој години ће бити 298,1 милиона евра, а обухватиће око 118 хиљада мајки. Од треће године, износ трошкова ће зависити од плата запослених мајки и њиховог броја. Трошак уведене мере би у првој години износио 92 милиона евра, а у другој 194 милиона евра. У последњој посматраној години, након које се очекује значајно спорији раст трошкова или њихова стагнација, 118 хиљада мајки би било обухваћено мером која би државу коштала 298 милиона евра. Уколико би се држава определила за реализацију ове мере, а Сценарио 1 се догодио, држава би морала да издвоји у трећој години 0,56% бруто домаћег производа из 2021. године за подршку мајкама.

СЦЕНАРИО 2

Према другом сценарију, позитивни ефекти мере на тржишту рада су у другој и трећој години примене мере осетнији у односу на Сценарио 1.

Послодавци су кроз увођење субвенција за обавезне доприносе за социјално осигурање подстакнути да више запошљавају жене које су се недавно породиле, а пре порођаја су биле незапослене или неактивне. У првој години примене мере, нема значајнијих ефеката на промене броја незапослених и неактивних. Претпоставка је да ће се њихов број смањити у складу са историјским подацима о кретању незапослености и неактивности групе жена старости од 15 до 49 година. Међутим, у другој години примене, послодавци уочавају нови подстицај на тржишту и на њега реагују. Спремни су да запосле више мајки, те се број незапослених мајки смањује за 25%. Такође, неактивне мајке су подстакнуте да се активирају на тржишту рада, те се и њихов број смањује. Претпоставља се да 5% неактивних мајки проналази запослење. У трећој години се настављају позитивна кретања на тржишту рада. Половина незапослених и 15% неактивних мајки проналази посао.

Средње оптимистичан Сценарио 2 предвиђа да трошкови уведене субвенције у трећој години достигну ниво од 321,2 милиона евра, а мером би било обухваћено 127 хиљада мајки. Процењени трошкови субвенција су у Сценарију 2 већи, имајући у виду да по годинама расте број мајки које су се запослиле. Према овом Сценарију на процену трошкова утиче промена броја запослених мајки, која је позитивна. Упркос чињеници да се број мајки смањује, све више је оних које проналазе посао. Дугорочно ће се повећати и број мајки које ће бити обухваћене субвенцијом, с обзиром да ће друге жене осетити промене друштвене атмосфере према мајкама. Осетиће сигурност запослења након трудноће и порођаја, што ће их подстаћи да и оне постану мајке. Такође, на трошкове утиче висина просечне зараде запослених мајки, као и у Сценарију 1. У прве три године примене мере, односно за временски период за који се посматрају ефекти, трошкови ће расти од 92 милиона евра у првој години, преко 199 милиона у другој години, док не достигну свој максимални ниво у трећој години. Према проценама, у трећој години би око 127 хиљада мајки требало да буде обухваћено мером, а трошкови би износили 321,2 милиона евра. Остваривање Сценарија 2 би државу коштало 0,60% бруто домаћег производа из 2021. године.

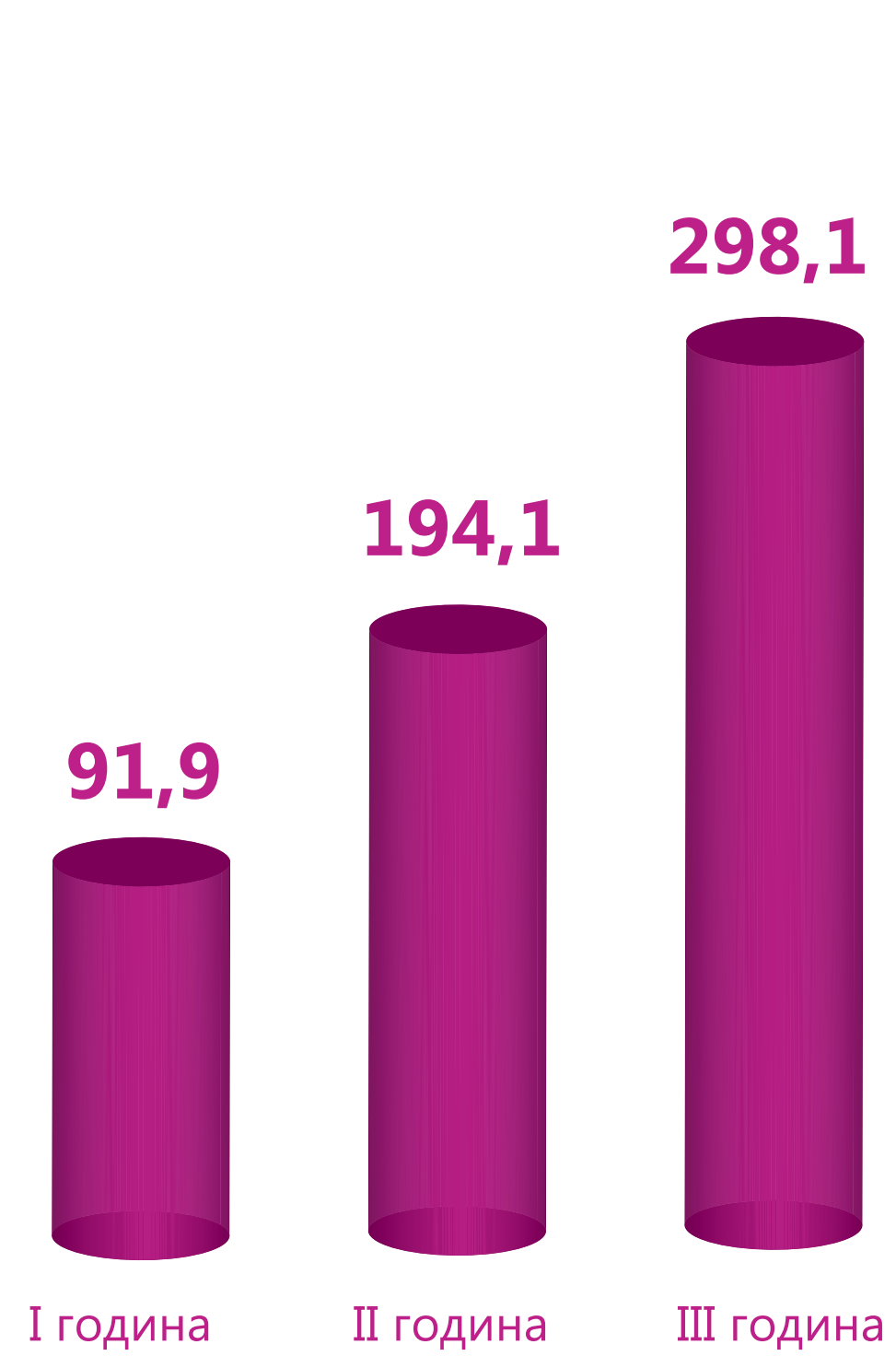
СЦЕНАРИО 3

Трећи сценарио је најоптимистичнији сценарио у смислу да су значајни ефекти уведене мере на тржишту рада видљиви већ у првој години. Према овом сценарију се очекује да послодавци буду довољно подстакнути уведеним олакшицама за доприносе за социјално осигурање тако да петина незапослених мајки већ у првој години пронађе посао. Неактивне мајке и према овом сценарију остају скептичне у погледу активности на тржишту рада и тек 5% њих бива привучено овим променама на тржиште рада, односно проналази запослење. У другој години ситуација је још боља, 35% незапослених мајки и 15% неактивних је пронашло посао. У последњој посматраној години у анализи, ефекти мере достижу свој максимум, када 60% незапослених мајки прелази у групу запослених. Такође, послат је подстицај неактивним мајкама да се укључе у активности на тржишту рада и четвртина њих у трећој години успева да пронађе посао.

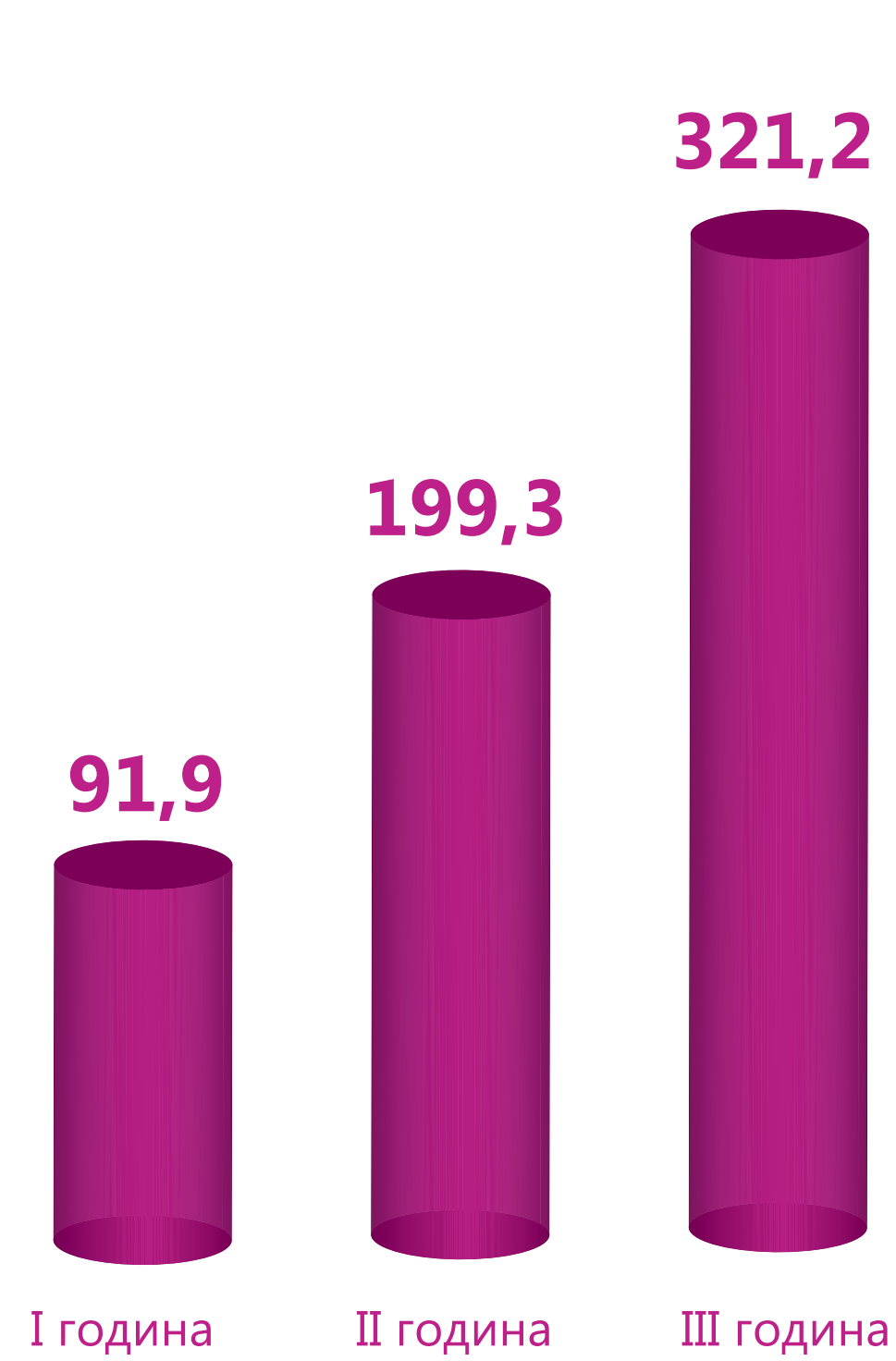
Трошкови мере у трећој години према Сценарију 3 износе 336,4 милиона евра, а процена је да би 133 хиљаде мајки било обухваћено.

Сценарио 3 је, као што је наведено, најоптимистичнији сценарио у погледу ефеката мера на тржиште рада и подстицаја за послодавце да запошљавају мајке. Трошкови увођења мере су директно зависни од броја мајки које се запосле и њихових плата. Стога, већи број запослених мајки изискује веће буџетске расходе за финансирање ове мере. Према проценама, у трећој години примене ове мере, када се достиже трошковни максимум мере, он би износио око 337 милиона евра. У свакој наредној години, трошкови би требало да се одрже на овом нивоу, изузев ако не дође до неких значајних промена у броју мајки које су обухваћене мером. У складу са најоптимистичнијим сценаријом, највећи проценат бруто домаћег производа који би држава требало да издвоји за реализацију мере је 0,63% бруто домаћег производа из 2021. године за 133 хиљаде мајки које би биле обухваћене мером у трећој години.

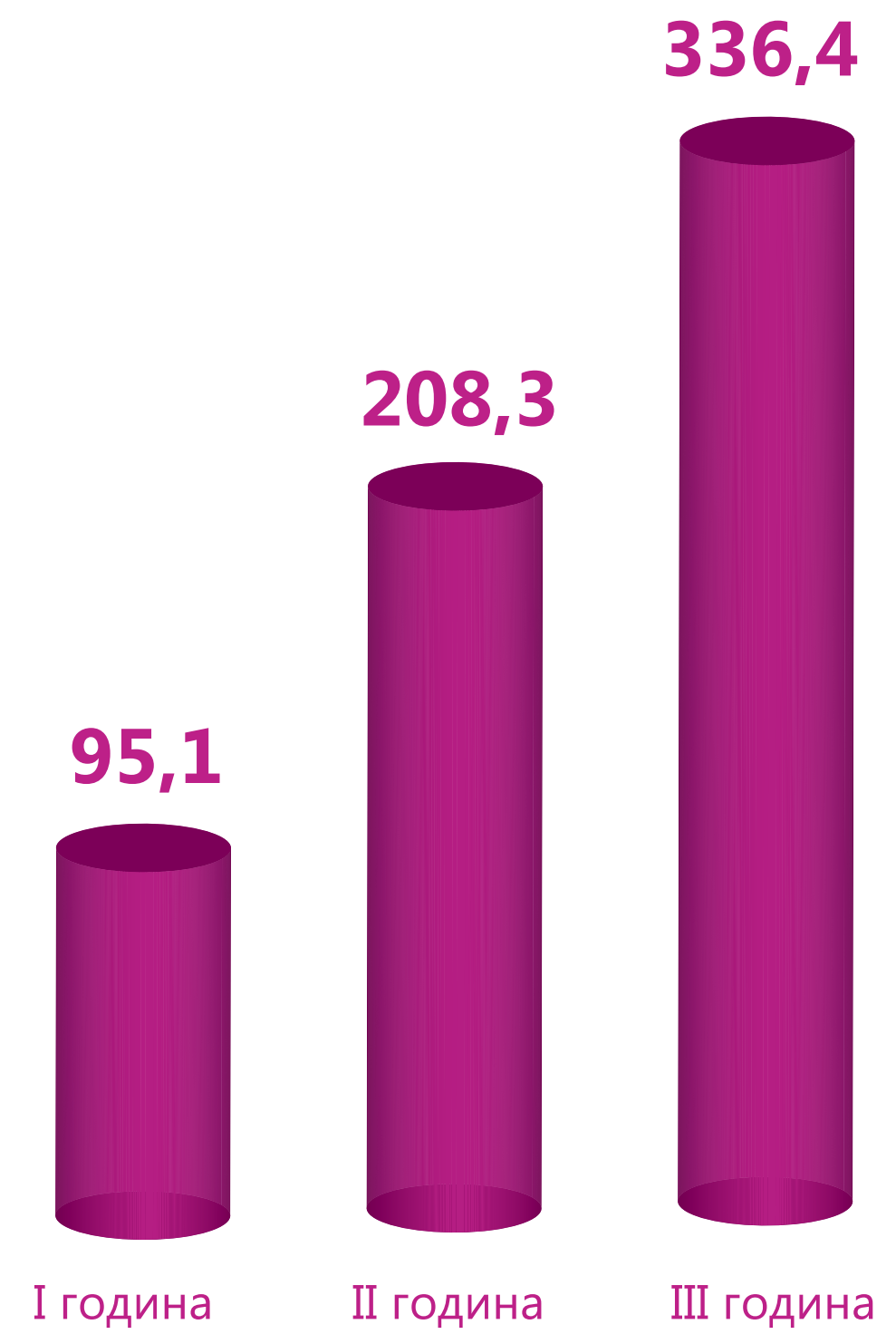
СЦЕНАРИО 1 (МЛН ЕВРА)

СЦЕНАРИО 2 (МЛН ЕВРА)

СЦЕНАРИО 3 (МЛН ЕВРА)

Обрачун: Институт за развој и иновације

У ЕКОНОМСКИ БЕНЕФИТИ УВОЂЕЊА СУБВЕНЦИЈЕ НА ОБАВЕЗНЕ ДОПРИНОСЕ ЗА СОЦИЈАЛНО ОСИГУРАЊЕ

1. РАСТ АКТИВНОСТИ ЖЕНА НА ТРЖИШТУ РАДА

Субвенционисање плаћања доприноса за обавезно социјално осигурање треба да обезбеди мајкама трогодишњу заштиту од губитка посла.

Увођење субвенције на плаћање доприноса за обавезно социјално осигурање у трајању од три године треба да обезбеди заштиту женама које се враћају на посао након породилског одсуства и/или одсуства са посла ради неге детета. Такође, уколико жена која није раније радила, а има дете старости до две године, пронађе посао, њен послодавац ће имати право на предложену субвенцију. Имајући у виду да ће трошкови по запосленој бити нижи за послодавце, њима ће бити дат подстицај да запошљавају мајке. Мајке ће бити подстакнуте да се активирају на тржишту рада, а послодавци да их запошљавају услед нижих трошкова.

Мера ће имати позитиван утицај на женско предузетништво. Мером су обухваћене и жене које су предузетнице, као и оне које се одлуче за самостално обављање делатности, а имају дете млађе од две године.

На овај начин ће трошкови пословања предузетница бити смањени током три године након повратка на посао, односно три године од одлуке да започну самостално пословање. Стога, мера ће имати позитиван утицај на женско предузетништво.

Понуда рада у Србији је скромна, те су све мере које подстичу раст обима радне снаге добродошле. Раст стопе активности на тржишту рада доводи до веће понуде рада, што може имати двоструки ефекат. Већа понуда рада може довести до раста незапослености. Међутим, имајући у виду тренутну ситуацију на тржишту рада у Србији, где се прогнозирао пад обима радне снаге од 1% годишње у периоду од 2020. до 2030. године³, пораст активности жена неће довести до раста незапослености. Напротив, имајући у виду да одређени аутори тврде да је у Србији понуда рада слаба⁴, подстицање активнијег учешћа жена на тржишту рада треба да унапреди понуду рада.

³ <https://fren.org.rs/wp-content/uploads/2021/06/Youth-situation-in-Serbia-Employment-skills-and-social-inclusion.pdf>

⁴ <https://fren.org.rs/wp-content/uploads/2021/06/Youth-situation-in-Serbia-Employment-skills-and-social-inclusion.pdf>

Незапосленост мајки се смањује услед мањих трошкова рада који су последица увођења субвенције. Имајући у виду да ће трошкови по запосленој да се смање, послодавци ће бити подстакнути да запошљавају мајке, те би и тренутна стопа незапослености требало да се смањи, према другом и трећем сценарију. Први сценарио је конзервативан и он предвиђа да се стопа незапослености мајки одржи на истом нивоу, с тим да ће број незапослених мајки да се смањује. Смањење је последица два ефекта: 1) мањег броја мајки; и 2) неке мајке услед увођења мере успевају да се запосле. Дакле, чак и у конзервативном Сценарију 1, број незапослених мајки је мањи. Други и трећи сценарио су оптимистичнији у погледу стопе незапослености. Према другом сценарију, у трећој години чак половина незапослених мајки проналази запослење. Док према Сценарију 3, 60% мајки у трећој години проналази посао.

Предложена мера ће утицати на смањење ризика од сиромаштва и унапређење услова рада за мајке. Политике подстицања већег учешћа жена на тржишту рада су значајне са више аспеката. Прво, активно учешће на тржишту рада умањује сиромаштво и ризик од сиромаштва коме су жене, нарочито мајке изложене у већој мери од мушкараца⁵. Затим, имајући у виду да тзв. „бејби бум“ генерација полако одлази у пензију, послодавцима ће недостајати радници.

Стога, тражња за радом ће бити незадовољена, што ће подстаћи послодавце да понуде боље услове за запошљавање. Уколико мајке буду активније на тржишту рада, ти нови услови ће бити креирани у складу са њиховим потребама. Увођењем ове субвенције, послодавци ће желети више да запошљавају мајке, те ће радне услове прилагодити тако да буду што привлачнији. Конкуренција између послодаваца на тржишту рада подстаћи ће их да понуде што боље услове за рад мајкама, што ће додатно унапредити њихов положај на тржишту рада и подстаћи их да у још већој мери учествују. Податак да је чак трећина жена старости од 18 до 24 године прекинула радни однос услед бриге о деци говори⁶ о неопходности унапређења положаја мајки на тржишту рада и подстицања послодаваца да боље разумеју потребе и обавезе својих запослених.

Додатно радно ангажовање мајки ће имати и позитиван утицај на бруто домаћи производ земље. Ново запошљавање значи додатну потрошњу, што доводи до привредног раста. Процењени раст бруто домаћег производа у овом случају ће зависити од претпостављеног сценарија и фискалног мултипликатора.

⁵ https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/mh0217174enn_web.pdf

⁶ <http://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2022/04/Poverenik-za-zastitu-ravnopravnosti-Godisnji-izvestaj-za-2021-compressed.pdf>

2. СМАЊЕЊЕ ЈАЗА У ПЛАТАМА ИЗМЕЂУ МУШКАРАЦА И ЖЕНА

Просечна зарада по часу запослене жене је за скоро 10% мања од просечне сатнице запосленог мушкарца. Иако је законом забрањено да за исти рад радници буду неједнако плаћени, послодавци проналазе начине да запослене жене мање плате од њихових мушких колега. Јаз у платама између жена и мушкараца се повећавао од 2008. године до данас, када је достигао скоро 10%⁷. Према подацима Републичког завода за статистику за 2018. годину⁸ највећи јаз у платама између жена и мушкараца присутан је у групи са основном школом и без образовања. У овој групи радника, жене у просеку зарађују мање за 21% у односу на њихове мушке колеге. Јаз је мањи код запослених са средњим нивоом образовања (14,2%), док се код запослених са дипломом више школе или факултета поново пење на скоро 18%. Такође, жене старости од 30 до 39 година и од 40 до 49 година имају у просеку за око 12% нижу плату од својих колега.

⁷ [https://www-stat.gov.rs/media/5806/zim-u-rs-2020_webopt.pdf](https://www.stat.gov.rs/media/5806/zim-u-rs-2020_webopt.pdf)

⁸ [https://www-stat.gov.rs/media/5806/zim-u-rs-2020_webopt.pdf](https://www.stat.gov.rs/media/5806/zim-u-rs-2020_webopt.pdf)

Смањење трошкова рада запослених мајки ће смањити њихове трошкове рада, што отвара простор за повећање њихових зарада и смањење јаз у платама између мушкараца и жена.

Као што је већ речено, увођење субвенција за доприносе за обавезно социјално осигурање ће смањити трошкове послодаваца. На овај начин се отвара простор послодавцима да повећају зараде мајки. Повећање зарада мајки ће утицати на смањење јаз у зарадама који тренутно постоји. Такође, унапредиће се животни стандард и умањити ризик од сиромаштва.

3. ДУГОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ЕФЕКТИ

Имајући у виду ниже цене, предузећа ће постати и међународно конкурентнија. Нижи трошкови рада смањују укупне трошкове производње, те домаћа предузећа сада имају бољу позицију на међународном тржишту. Спољнотрговинска размена земље ће се побољшати пошто ће предузећа више извозити. На овај начин се и спољнотрговински биланс земље побољшава.

Већа потражња за производима у земљи ће бити изазвана растом реалног дохотка становништва. Пре свега, домаћинства ће имати већи доходак услед запошљавања жена. Прецизније, уколико се претпостави да је једно просечно домаћинство месечно у 2018. години приходовало око 67.000 динара⁹, оно је целокупне приходе трошило за личну потрошњу. Међутим, са падом цена, домаћинство ће један део дохотка моћи да уштеди. Штедња домаћинства се прелива у инвестиције. Дугорочно, политика субвенционисања обавезних доприноса за социјално осигурање има позитивне ефекте чак и на инвестиције¹⁰.

Раст производње, продуктивности, унапређење међународне трговинске позиције, раст реалног дохотка становништва и инвестиција су дугорочни позитивни економски ефекти које ће предложена мера да изазове. Сви ови ефекти воде расту бруто домаћег производа земље. За детаљну и прецизну анализу дугорочних економских ефеката предложене мере увођења субвенције на плаћање доприноса за обавезно социјално осигурање потребна је израда сложених економетријских модела, за шта су потребни обимни и детаљни податаци, што превазилази обухват овог документа. Из наведеног разлога су очекивани дугорочни економски ефекти представљени дескриптивно.

⁹ <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20205662.pdf>

¹⁰ https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/mh0217174enn_web.pdf

VI ЗАКЉУЧАК

Политике родне равноправности обухватају широк спектар друштвених питања. Оне су до сада увођене тако да подстакну успостављање баланса између приватног и пословног живота родитеља, а пре свега мајки, затим у смеру унапређења положаја жена у друштву. Такође, демографске политике, које су нераскидиво повезане са политикама родне равноправности су до сада биле усмерене на давање финансијске помоћи мајкама и/или породицама са децом.

Предложена мера увођења субвенција на плаћање обавезних доприноса за социјално осигурање је јединствена у погледу споја политике тржишта рада, родне равноправности и демографије. У Европи не постоји земља која се определила за примену овакве политике унапређења три изузетно важне друштвене области. Србија би била прва земља која би кроз увођење субвенција за обавезне доприносе за социјално осигурање стимулисала демографију, родну равноправност и економску активност. Краткорочно ће трошкови мере бити већи од користи, али дугорочно ће целокупно друштво бити на добитку.

ЛИТЕРАТУРА

- Европски институт за родну равноправност; Економске користи од родне равноправности у Европској унији – Извештај о емпиријској примени модела; Луксембург 2017. године. Доступно на: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/mh0217174enn_web.pdf
- Европска фондација за обуке; Стање младих у Србији – Запошљивост, вештине и социјална инклузија, 2021. година. Доступно на: <https://fren.org.rs/wp-content/uploads/2021/06/Youth-situation-in-Serbia-Employment-skills-and-social-inclusion.pdf>
- Повереник за заштиту равноправности; Редован годишњи извештај за 2021. годину; Београд, март 2022. године. Доступно на: <http://ravnopravnost.gov.rs/wp-content/uploads/2022/04/Poverenik-za-zastitu-ravnopravnosti-Godisnji-izvestaj-za-2021-compressed.pdf>
- Републички завод за статистику; Билтен – Анкета о потрошњи домаћинстава, 2019; Београд, 2020. године. Доступно на: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2020/Pdf/G20205662.pdf>
- Републички завод за статистику; Демографска статистика 2020; Београд, 2021. године. Доступно на: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G202114018.pdf>
- Републички завод за статистику; Жене и мушкарци у Републици Србији; Београд, 2020. године. Доступно на: https://www.stat.gov.rs/media/5806/zim-u-rs-2020_webopt.pdf

**И МАМЕ
ИМАЈУ
ПРАВО!**

www.iri.rs

iri@iri.rs

**FONDACIJA ZA
OTVORENO DRUŠTVO**
SRBIJA

IRI ИНСТИТУТ ЗА
РАЗВОЈ И
ИНОВАЦИЈЕ